

erdiko kainera

Zinema

Pertsonaia txikien antzezpen handiak

“Talentua duten 100 aktoretik, batek zortea izango du, eta hori da aurrera aterako dena”. Antzerti aktore eskolako irakasleak esan ziena gertutik ezagutu du 80ko hamarkadako harrobiak, baita ondoren etorritako antzezle ugarik ere. Paper protagonistak lortzea ez da erraza zineman, baina talentua duela argi uzten du askok plano bakoitzean.

MIKEL GARCIA

Argazkiak: *Secundarios...*

“ZAILAGOA DA bigarren mailako pertsonaia borobiltzea, protagonistarena egitea baino. Ez dakizu pelikula zertaz doan, sekuentzia horren berri baino ez dizute eman. Hara zoaz eta ez dakizu nondik zatozen, nora zoazen, ezer ez”, dio Jose Ramon Soroizek *–Super Arizko* EAEk izan duen lehendakari dibertigarrienak. Une zehatz horretan bete-betean asmatu behar du bigarren mailako pertsonaia, eta gainera protagonistaren lagungarri behar du. “Noski zailagoa dela. Protagonistak hogeitaz egun daramatza errodutzen, baina zuk akats bat egiten duzu eta diote ‘gutxi eman diote eta gainera ez daki egiten’. Irakasleak azterketa zazpi aldiz egiten badizu azke-

nean gainditu egingo duzu, baina ez dakizu lezioa. Lezioa dakizunean, lehenengo azterketan irakaslea aho zabalik uzten duzu”, berretsi du Saturnino Garciak *–Justino* hirugarren adineko hiltzaileak. Are gehiago, bigarren mailako pertsonaia on gutxi idazten dituztela uste du Klara Badiolak *–Behiak* filmeko baserriar sufrituak, sekundarioak berezko izaera behar duelako, haragia eta odola, “eta horrelako gutxi daude”.

Hiru horiez gain beste 18 aktore elkarrizketatu ditu Carlos Roldán Larretak, Euskadiko Filmategiak sustaturiko *Secundarios vascos de primera* proiektuan. “Antzezpen munduan ahantziak izan ohi diren bigarren mailako

Goitik behera eta ezker-eskuin: Pilar Rodriguez (*Yoyes*); Mikel Garmendia (*Kareletik*); Paco Sagarzazu (*Aupa Etxebeste!*); Elena Irureta eta Marivi Bilbao (*Pecata minuta*); Carlos Zabala (*Ehun metro*); Ramon Agirre eta Ramon Barea (*Ander eta Yul*); Kontxu Odriozola (*Goenkale*); Aitor Merino (*Zorion perfektua*).

pertsonailetan” jarri du begirada autoreak, euren esperientziak hiru liburutan bilduz. Pantaila handian minutu gehien betetzen dituztenak ez izan arren, benetako protagonistak eurak baitira maiz, istorioko pertsonaia nagusiari itzal egiteraino. Laugarren liburu baterako aukera bada-goela ere gaineratu digu Roldánek, oraindik aktore on asko dagoelako elkarrizketagai.

Baina hitz egin dezagun jada elkarrizketatu dituenek, aktore horien eskarmentuak gogoeta frankorako eman baitu. Esaterako, euskarak gure zinemagintzaren historian izan duen bilakaeraz. Hastapenetan, “euskara batuan errodatu nahi zen, oraindik inork asimilatu ez genuenean, oso akademikoa iruditzen zitzaigun. Hasieran, bai Euskal Telebistan, bai zineman dena euskara batuan idazten zen eta idatzita zegoen bezala esan behar zen. Oso hotza egiten zitzaidan, jendeak ez duelako horrela hitz egiten. Plastikozko euskara zen”, gogoratu du Elena Iruretak *–Bi eta bat* telesailiko ninfomano fribolokak–. Kontxu Odriozolak *–Goenkaleko* Maria Luisa ordezkazekin– euskal telebistako lehenengo urteei egotzi die errua: “Akademiko batzuk jarri zituzten hor, erdiak ulertzen ez zuen laborategiko euskara egiten zutenak. *Goenkale* adibidez, ez didate nire euskara erabiltzen utzi. Euskara batuan egin behar izan dut. Hala ere, noizbehinka nire herrian esaten den bezala hitz egitea erabaki dut; gidoilariak idatzi didate ‘Jainko potoloa’, baina Azpeitian esaten da ‘Jainko potolinoa’... Eta hori oso gustuko zuen jendeak! Bestela badirudi ez naizela Azpeitikoia”.

Egun, zeluloidean hizkuntzaren afera gainditzen ari dela uste dute aktoreek. Iñake Irastorzaren *–Kutsidazu bidea, Ixabel* filmeko amona suahiliaren– arabera, lasaitu egin

“Hasieran zineman dena euskara batuan idazten zen eta zegoen bezala esan behar zen. Oso hotza egiten zitzaidan, jendeak ez duelako horrela hitz egiten. Plastikozko euskara zen”

ELENA IRURETA

Goitik behera: Iñake Irastorza (*Kutsidazu bidea, Ixabel*); Kandido Uranga (*Eutsi!*); Ane Gabarain (*La Comunidad*); Txema Blasco (*Behiak*); Jose Ramon Soroiz (*Maité*).

behar gara denok euskararekin, eta istorioaren errealitate soziolinguistikora egokitzen saiatu; “lortzen ari dela uste dut”, dio. Zantzu baikorrak ikusten ditu Odriozolak ere: “*Martin* bezalako telesailak, Elena Irureta eta Jose Ramon Soroizekin, ikuslearentzat eskuragarriak dira, ulertu egiten delako eta euskalkiak arintasunez erabiltzen dituztelako”.

Betiko roletan

Paper mota jakinetan betiketoz ere ugari mintzatu zaizkio aktoreak Roldán Larretari. Mikel Garmendia *–Bi eta bateko* ertzaina moxkortia– pertsonaia komikoetan ikustea ohituta geunden, baina paper dramatikoetan gehiago emango zukeela pentsatzen zuen; arantzatxoak geratu zitzaion, gustura antzetzeko baitzukeen “neskatilen bortxatzaile sadikoarena, ahalik eta zitalena”. Badirudi pertsonaia gaiztoak aktoreen tentagarri direla, Marivi Bilbaok ere *–telebistako* bizilagun kontakatituenak– Daniel Calparsororen *A ciegasen* egindako lana baitu gogokoan: “Alaba puta lana egitera bidali eta ondoren lortutako dirua xahutzen dion ama baino gauza ankerragorik ez dago eta nik horixe egin nahi nuen, gorrotagarriarena, oso zaila delako. Pantailan nire burua ikusi eta pentsatu nuen, ‘hain naiz gaiztoa, erail egin beharko ninduketela’. Azken finean, aktore moduan esperimentatu egin nahi duzu. Mundutik botatzeko moduko izakia izatea oso erakargarria da, inoiz ez duzulako hain gauza indartsua antzetz”.

Garmendiaren kontrakoa gertatzen zaiola kontatu du Txema Blascok *–muskerrak* burmuina jan zion *Obabako* Tomasek–: “Dramak eta tragediak antzetzeko deitu ohi didate niri. Eta pailazo aritu naizela jakitean, harritu egiten dira”. Profil bereko pertsonaia egiteaz aspertuta dago Kandido Uranga *–euskal* zinemako ahots seduktore eta sakonena–, dauden ama eta amona guztiak antzetzeko egokitu zaiolako kexu da Pilar Rodriguez *–Lepokoa* laburreko ama, semearen zain– eta pertsonaia arraro bat dagoenean, zeinek egin dezakeen ez dakitena, berari deitzen diotela dio irribarretsu Ramon Bareak *–Airbageko* Big Club tenienteak–.

Aktoreen bizipenek bete dituzte, dena den, hiru liburuetako orri gehien. 80ko hamarkadako Antzerti aktore eskola aipatu du askok, funtsezkoa garaiko antzezleek falta zitzairen urratsa eman zezaten, bokazioa gehienei txikitatik bazetorkien ere. Batzuei, pelikula batek eman zien behar zuten akuilua. *Bebiak* lanaren ostean, adibidez, Txema Blascok zera esan zion Julio Medem zuzendariari: “Aktore izateko balio dudala esaten badidazu, bihar enpresan dudan lanpostua utzi eta aktore izango naiz”. Eta film zerranda luzea osatu du ordutik. Hainbat eta hainbat, telebistari esker bihurtu dira ezagun. Dagoeneko euskaldun guztiek dakiguna azaldu du Jose Ramon Soroizek: Elena Irureta eta bera izatezko bikote direla pantailan eta testurik gabe ere moldatuko lirakeela edozein eszena errodutzen batera jarri gero.

Anekdotak zientoka dituzte elkarrizketatuek: Aitor Merino –*Kronengo istorioak* filmeko eszena gogoangarrian botila kolpe baka-rean edatera behartzen duten gaztea– hautatu zuen ekoiztetxe atzeritar batek, ETako kide baten paper bitxia antzezteko: Benito Valdés jarri zioten izena, Frantziako legioan erroldatzera zihoan eta toreroa eta ultrakatolikoa zen! *A ciegas*eko filmaketa kaotikoaren ostean, Calparsorekin ez zutela berriz errodutako erabaki zuten Elena Iruretak eta Paco Sagarzazuk –*Aupa Etxebeste!* laneko aitona xelebreak–. Jose Ramon Soroizek gogoan du beragatik errodaje osoa gelditu behar izan zuela Jose Antonio Zorrilla zuzendariak, gaztelaniaz azentu arraroa omen zuela-eta. Eta arriskuz beteriko profesioa dela ere nabarmendu du batek baino gehiagok: Ramon Barea kristalaren kontra kolpatu zuten eszena batean, hain modu errealistan, beira buruarekin puskatu zuela, efektu berezirik gabe; ber-

dinagatik, baina konkretaren aurka, buruan koskor itzelarekin amaitu zuen Kandido Urangak; eta entseguetan, botetan ezkutatu-tako benetako bizar-xaflekin ostikadak jasotzeagatik, hankak odoletan bukatu zuen Carlos Zabalak –*Ehun metroko* akusatu urduriak–.

Pertsonaia mamitsuenak, iristeke

Roldán Larretak elkarrizketatuez azpimarratu du hurbileko jendea topatu duela, atsegina eta umila. “Ez dute inolako divo-izaerarik, eta eskertzekoa da hori”. Bere esanetan, lanean ez dute protagonista papera bilatzen, mamia duten pertsonaiak baizik. “Iruditu zait, aktore hauen ibilbidea aztertu ostean, talentua alferrik galtzen dela gure herrian. Kulturarekiko konpromiso handiagoa falta da, eta ez naiz soilik politikariek ari, ikusleek proiektu zinematografiko oso interesgarriak erraz mespretxatzen dituzte eta funtsik gabeko superproduzioak ikustera joaten dira”, dio.

Aktoreek eurek, gehiago emateko gai direla erakusteko aukera emango dien pertsoniarekin amesten dute. “Frustrazio pixka bat sentitzen dut. Urteak pasa eta diozu, ‘noiz egokituko zait?’, eta ez dut sekulako eskaintza espero... baina bai lan on bat egiteko aukera, aktore moduan hazten lagunduko didana, gozarazi, harro sentiarazi”, adierazi du Ane Gabarainek –*Jaun ta jabe*ko Garbi maitagarri bezain despistatuak–. Ramon Agirrerren –*Golazen* fenomenoko apaiz zorrotzaren– hitzetan, “ez da rolik mespretxatu behar, txikia izan arren. Baina nire paper handia oraindik iristeke dagoela pentsatzea ondo dago”. Azken finean, Kontxu Odriozolak azaldu moduan, “pantaila handian zure lehen plano bat ikustea baino magia handiagorik ez dago. Barren-barrenean, hori da gu guztion desira”. ■

“Aktore hauen ibilbidea aztertuta, iruditzen zait talentua alferrik galtzen dela gure herrian. Kulturarekiko konpromiso handiagoa falta da, eta ez naiz soilik politikariek ari”

**CARLOS ROLDÁN LARRETA,
SECUNDARIOS VASCOS DE PRIMERA**

TALLERES MITXELENA

S.COOP.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000
Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Talleres Mitxelena, S. Coop.
Eziago Poligonoa • Zkuffaga Auzoa • 20120 HERNANI (Gipuzkoa)
T 943 55 25 12 - 16 • F 943 55 28 16 • info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com